

SÁMIID ÁSSAMA BIRRA

Sápmelaččaid ássan seammago oba eallin lea eandalit nuppi máilmmisoadi maŋŋá issorasat nuppástuvvan. Otnabeaivve lea ássamis ja eallindábiin váttis gavdnat erohusaid sámiid ja eará guovlu ássiid gaskkas.

Go geahččá 1800-logu áigge vuodđuduvvun dáluid ássegirjjiid de álgá imaštallat; manne dálut leat duohko ja deike huksejuvvon. Mat sivat leat váikkuhan dasa, ahte dálu báikin lea välljejuvvon ovdamearkka dihte Lusmminjárga dahje Jolnivuotnabahta jno. Ies ássan lea dieđusge maid dan oktavuodas nuppástuvvan; goahte ássamis olbmot leat sirdášuvvan dálás ássamii jno.

Anárlaččat ásse vel mannan čuohtelogu álgobealde eanášin goađis. Dan čuohtelogu áigge Anáris lohke lean sullii vel logi guolástusgoadi. Dainna olbmot ásse juohke jage manotbaji dahje vel guhkkit áigge. Maŋŋeleabbos oanet áiggiid. Goahte ássama nohkama farta muitala dat juoidda go Itkonen lohka 1920-logu loaipas lean Anáris anus dušše golbma goadi Njellimvuona ja Suonjela gaskasaš johka -ja jávregohtolága alde.

Go geassit vázzá Anáris mehcciin de mángii deaivá jávre gáttiin, guolbaniin sihke guovdo várrevilttiin smavvalágan giddiid. Muhtin gittiin oidno juolágan dollasadji dahje guokte, muhtin gieddis vuhto lánvji vuolde 4-iegat mieskan muorra gehá dahje logenar maŋŋalágai bardojuvvon olbmo oaivvi sturrosaš jorbageadggi. Anár gielda lea maid dan ektui hui miellagiddevaš guovlu, ahte doppe deaivat maŋggaidlogiid ávdin giddiid, mainna šadda suoidni ja muhtin giddiide lea álgán juo buorre vuovddi álgu šaddat. Hui geasuheaddji ássanguovlu orru lean juo dolin Storra ja Báđárjávri gaskasaš Keaptunjárga, mii lea nuo ovttá miila guhkosaš. Njárgga guolpaniids alde leat välljis smavva jávrrášat. Gittiid mii gavdnat maid välljis maid Anárjávri sulluin, eandalit dákkár sulluin mat leat lánka nannama. Varra dorvvolašvuolta mearredii maid dan ahte muhtin muhtin gieddit ledje maid guhkin eret johtolagain. Sámit ásse ovdal dálvvi dálvegiliin. Itkomen muitala ahte Anáris ledje dálvegiliid báikit 15, mainna boarráseamosat ledje 500 jagi ahkasačča. Muhtin gittiin gavdnat ainge logenar mieskan goahtesaji. Dakkár dálvegoahtebáikiin nuoramus lea varra Anár boeres girkku luhte Bielpájávri gáttis. Maiddái Avviljotnjálmis leat sámit ássan juo don doložiid rájes. Guovttebealde johkanjálmmi ledje lunddolaš niitut omiide ja guolásteapmái njálbmi lei erenoamáš daningo čuovža ja dabmot gorkŋo johkii njálmeráigge

Boarráseamos dálvegiliid mearkkaid mii gavdnat vuollái logenar kilomehtera dál Anár márkaniš 5-6 kilomehtera máttás guvlui. Giliid välljisvuoda dahká addehahttin dološ sámiid ássanvuohki; go boaldenmuorat, pettubeazit ja bohcuin guohtun vanui dálvegilis lei baggu fárret dan maŋŋá varas báikái. Itkonen muitala ahte muhtimen ledje seamma giattis maid geassegoađit. Nuortasámiin Beahcámis doaimmai gitta nuppi máilmmisoadi rádjái árbevirolaš sámi ássan ja luonddu geavahanvierru. Go nuortasámit soadi maŋŋá ásaiduvve deike Suoma beallái, doaimmagodii sis ođđa ássanguovllus muhtin jagi geažis árbevirolaš geasseguolástusordnet. Das mii oaidnit Stuolessuonas geasseguolástusa várás huksejuvvon gámpáid. Árbevirolaš goađis ássan sámiin nogai juo mealkat arrat goit Anáris. Anárlaččain ledje bábálaččat dálvestobut mehcciin ja geasseguolástusa várás huksejuvvon viesut jávregáttiin. Muhto dan maŋŋá go Suopma garttai Ruošša vuollasaččan vuollasaččan álggii Suomá sámis ođđa muddu ássandoaimmas; huksejuvvojedje välljis ođđa dálut eanašin dákkár sajiide gosa lei buorre njaskat eatnamiid bealdduid várás ja nubbi sivva mii váikkohii dálu báikái lei bohccuid guohtun

ja guollečázit. Das leat buorre ovdamearkat Junnása ja Idnefári dálut. 1970 logu áigge Sápmái huksejuvvojedje välljis nk. boazodálut, nuortalašdálut ja luondduealáhusdálut. Dáluid saji välljemiidda vaikkohii duoid mainnašuvvon akkaid lassin maid mánáid skuvlavázzinvejolašvuodát.

Jouni Kitty